

בבית המשפט העליון

רע"א 2820/20

לפני: כבוד השופט י' עמית

המבקשת: שירביט חברה לביטוח בע"מ

נגד

המשיבים: 1. המרכז הזאולוגי תל אביב

2. פלוני

3. פלונית

4. פלוני

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו בת"א 044850-03-19 שניתנה ביום 09.03.2020 על ידי כבוד השופטים י' שבח, י' אטדגי וע' ברקוביץ

בשם המבקשת: עו"ד א' קנדל

החלטה

על אנטילופות שועטות, ראמים, חיות אחרות ותאונות דרכים.

1. ביום 14.11.2015 ביקרו המשיבים 2-4 (להלן: המשיבים) בפארק הספארי וטיילו בשטחו באמצעות רכבם. בתום הביקור, עת ביקשו המשיבים לעזוב את הפארק, נוצרה שיירה של רכבים שהתקדמה בקצב איטי לעבר שערי היציאה. בעוד רכבם של המשיבים עומד בפקק עם מנוע מונע, עדר אנטילופות שחלף בדהרה עלה על הרכב ופגע בו בעוצמה, כך שהמשיבים נותרו ברכב "חסרי אונים ומפוחדים עד לשד עצמותיהם" כאמור בסעיף 16 לכתב התביעה. האם עסקינן בתאונת דרכים כהגדרתה בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן: חוק הפיצויים)?

2. בפסק דין חלקי מיום 18.2.2019 השיב בית משפט השלום בתל אביב-יפו (כב' השופטת א' קליימן-בלק) על השאלה בשלילה, וקבע כי לא מתקיים קשר סיבתי עובדתי ומשפטי בין השימוש שנעשה ברכב לבין הפגיעה, והרכב היווה רק זירה להתרחשויות. כך, נקבע כי הפגיעה במשיבים לא נגרמה עקב היותם נוסעי הרכב, אלא מקורה בהתערבות גורם זר שאין לו כלום עם סיכונים אינהרנטיים של הדרך הנכללים בגדר

סיכונים תחבורתיים. נוכח קביעות אלה, תביעת המשיבים נגד מבטחת רכבם (להלן: המבקשת) נדחתה, ונקבע כי התובענה תמשיך להתברר נגד המשיבה 1 (להלן: המשיבה) לפי פקודת הנזיקין [נוסח חדש].

3. בית המשפט המחוזי בתל אביב יפו (כב' השופטת י' שבח, השופט י' אטדגי והשופטת ע' ברקוביץ) קיבל את ערעור המשיבה, וקבע כי האירוע עונה להגדרה של תאונת דרכים בחוק הפיצויים. לעניין הקשר הסיבתי נקבע, בין היתר, כי היתקלות בחיה חולפת בתוך שטח הספארי היא בבחינת סיכון תחבורתי מקומי וטבעי לשימוש ברכב הנעשה בשטח הפארק; כי תאונת דרכים לא מצומצמת רק לפגיעת רכב מרכב אחר, ואין מניעה כי הרכב יפגע מבעל חיים; כי ההקשר התחבורתי עולה מנסיבות המקרה, כשעדר אנטילופות חצה את שביל היציאה שהיה חסום בפקק תנועה; והחריגות שבנסיבות האירוע אינה אמורה להשפיע על סיווג התאונה.

4. מכאן הבקשה שבפניי, הממוקדת בטענה כי לא התקיים קשר סיבתי בין השימוש ברכב לנזקים שנגרמו למשיבים. בתמצית, טענת המבקשת היא כי דהירת האנטילופות היתה מקרית ואגבית לנסיעה ברכב, והשימוש בו לא תרם תרומה ממשית להתרחשות הנזק. בתוך כך נטען כי דהירת האנטילופות יכולה היתה להתרחש בכל מקום בשטח הפתוח של הפארק בו לא מורשים לנוע כלי רכב, ולכן אין לראותה כסיכון תחבורתי; כי קביעתו של בית המשפט המחוזי בדבר ההקשר התחבורתי של האירוע לא מעוגנת בחומר הראיות; וכי נוכח גבוליות המקרה יש לעשות שימוש במבחני העזר שהותוו בפסיקה ולקבוע כי הרכב היווה זירה בלבד להתרחשות. עוד טענה המבקשת, כי בהתאם למגמת הפסיקה, יש לקרב את ההגדרה של תאונת הדרכים למשמעותה הפשוטה והיומיומית, וגם מטעם זה יש לקבוע כי המקרה דנן לא חוסה תחת חוק הפיצויים. לטענתה, הבקשה נוגעת לסוגיות משפטיות הקשורות בשאלת קיומו של קשר סיבתי החורגות מעניינם הפרטני של הצדדים, באופן המצדיק דיון בפני בית משפט זה ב"גלגול שלישי".

5. לאחר עיון בפסקי הדין של הערכאות קמא ולמקרא הבקשה, מצאתי כי דינה להידחות.

כפי שציין בית המשפט המחוזי, הערכאות הדיוניות דנות כעניין שבשגרה בשאלה אם אירוע מסוים עונה להגדרת "תאונת דרכים" אם לאו. קולמוסים רבים נשברו בנושא, ומפעם לפעם עולה סיטואציה כדוגמת זו שבענייננו, שעל נסיבותיה החריגות יש ליישם את ההלכה הנוהגת. אכן, רמיסתו של רכב על ידי עדר אנטילופות אינו מחזה נפוץ במחוזותינו (כך למרבה המזל, באשר מפסק דינו של בית משפט השלום עולה כי

האנטילופות מושא דיוננו הן הגדולות שבאנטילופות שבאפריקה ומשקלן נע בין 400 ל-800 ק"ג. כתוצאה מהאירוע החריג נגרם לרכב נזק כבד והוא הוכרז כ-"Total Loss", ונטען כי למשיבים או למי מהם נגרמו נזקי גוף ונפש שטיבם עדיין לא הוכרע). גם אם המקרה אינו שגרת, טענות המבקשת נסבות בסופו של יום על יישום הדין בנסיבות המקרה הפרטני, כך שספק אם יש הצדקה למתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי" (ראו והשוו לרע"א 455/16 המאגר הישראלי לביטוח רכב ("הפול") נ' אלמישאלי, בפסקה 5 (10.3.2016)).

6. על אף שמדובר במקרה חריג, מאחר שהמקרה נוגע לשאלה של הגדרת תאונת דרכים, מצאתי לנכון להידרש לטענות המבקשת לגופן.

סיווגו של המקרה כתאונת דרכים לצורך חוק הפיצויים עלול לעורר ממבט ראשון תמיהה מסוימת. כפי שציין בית המשפט המחוזי, "הגיון של שתי הגישות הנוגדות בצדן, ואף אחת מהן אינה מופרכת". עם זאת, לא מצאתי כי נפלה שגגה בפסק דינו של בית המשפט המחוזי המצדיקה התערבות. אסביר.

7. את המקרה שלפנינו יש לנתח לפי ההגדרה הבסיסית של תאונת דרכים ולפיה תאונת דרכים היא "מאורע שבו נגרם לאדם נזק גוף עקב שימוש ברכב מנועי למטרות תחבורה". ענייננו בשימוש ברכב במובנו הטבעי ולא בשימוש לוואי, שכן אין חולק כי הרכב היה בנסיעה, כחלק משיירה של מכוניות שהתקדמה בפקק איטי לכיוון שער היציאה (גם אם ברגע פגיעת העדר הרכב עמד במקום ללא תזווה). דומה כי אף אין מחלוקת כי השימוש ברכב היה למטרת תחבורה, ובית המשפט המחוזי הבחין לעניין זה בין ההקשר התחבורתי של הפעילות, לבין ההקשר התחבורתי של התממשות הנזק.

8. גדר הספקות בענייננו נעוץ ביסוד הקשר הסיבתי ("עקב"), דהיינו בשאלה אם הנזק שנגרם למשיבים נבע מהשימוש ברכב למטרות תחבורה או בהיותו זירת אירוע. כידוע, שני רכיבים נדרשים לקיומו של קשר סיבתי: האחד – עובדתי, והשני – משפטי. קשר סיבתי עובדתי עניינו "בזיקה בין גורם פלוני לבין התוצאה המזיקה, ובענייננו, בין השימוש ברכב למטרות תחבורה לבין נזקי הגוף" (רע"א 10721/05 "אליהו" - חברה לביטוח בע"מ נ' יונאן, בפסקה י"א (9.11.2006) (להלן: עניין יונאן), וראו הדיון בפסק דיני בע"א 8238/14 טילאוי נ' שירביט חברה לביטוח בע"מ (12.1.2016) (להלן: עניין טילאוי)). המבחן לקיומו של קשר סיבתי משפטי "הוא מבחן הסיכון, כשלתוכו משולב מבחן השכל הישר. מבחן הסיכון מתקיים במקום בו הסיכון שהתממש הוא סיכון עימו נועד חוק הפלת"ד להתמודד, קרי הסיכון התחבורתי, ואילו מבחן השכל הישר מתקיים

כאשר הקשר בין השימוש בכלי הרכב לסיכון שהתממש תרם תרומה ממשית להתרחשות הנזק" (רע"א 6168/11 כלל חברה לביטוח בע"מ נ' שפטו, בפסקה 25 (17.6.2014); ע"א 6000/93 עיזבון המנוח פואז קואסמה נ' רג'בי, פ"ד נ(3) 661, 670-672 (1996); רע"א 8061/95 עוזר נ' אררט חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נ(3) 532 (1996); דנ"א 4015/99 רותם חברה לביטוח בע"מ נ' מזאוי, פ"ד נ(3) 145 (2002); עניין יונאן, בפסקה י"ג).

9. בענייננו, המבקשת טענה כי השימוש ברכב לא תרם כהוא זה להתרחשות האירוע, ודהירת האנטילופות יכלה להתרחש גם כשהשימוש ברכב אינו למטרת תחבורה. לעניין היעדר קיומו של קשר סיבתי עובדתי, הפנתה המבקשת להערתו בפסק הדין בעניין טילאוי, וטענה כי נזקי הגוף של המשיבים לא נגרמו עקב השימוש ברכב למטרת תחבורה בבחינת הסיבה בלעדית, והיחס בין השימוש ברכב לבין הנזק הוא יחס מקרי בלבד. אשר לקשר סיבתי משפטי, טענת המבקשת היא כי לא התממש הסיכון התחבורתי אותו יוצר הרכב, וזה היווה למעשה זירה להתרחשויות בלבד.

10. דין הטענות להידחות, נוכח נסיבות אירוע התאונה כפי שנקבעו על ידי הערכאות קמא.

בית המשפט המחוזי קבע כי ההקשר התחבורתי עולה מנסיבות האירוע שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית. בית המשפט המחוזי עמד על כך שבזמן הפגיעה ברכב, האנטילופות היו בדרכן לצד השני של הפארק, ולשם כך היו צריכות לחצות את שביל היציאה. אלא שהשביל היה חסום בפקק תנועה שיצרו כלי הרכב שעמדו בצמידות זה לזה, ומשכך, האנטילופות חצו את השביל "מעל" רכבם של המשיבים והמשיכו בדרכן. המבקשת אמנם טענה כי קביעה זו לא מעוגנת בחומר הראיות, אך דומה כי בית המשפט המחוזי נסמך בעניין זה על עדותו של מי שכונה על ידי המבקשת כ"מנהל תורן" של הספארי. ההסבר שסיפק להתרחשות האירוע צוטט על ידי בית משפט השלום בפרק העובדתי, ולדבריו "זה לא משהו תדיר ואין מדובר בחיה מסוכנת. זה קרה כי הן (האנטילופות – י"ע) נלחצו מסיבה כלשהי ולא היה להן איך לעבור אז עברו דרך מכוניות זו לא חיה שתוקפת" (פסקה 16 לפסק דינו של בית משפט השלום). משאלה הם פני הדברים, היחס בין השימוש ברכב לבין הנזק אינו מקרי, ואלמלא השימוש ברכב למטרת תחבורה לא היה נגרם למשיבים הנזק.

11. שונה ענייננו מהמקרה הנדון בעניין טילאוי אליו הפנתה המבקשת. באותו מקרה, הניזוק נפגע ממטען חבלה שהוצמד לרכבו והתפוצץ בזמן נסיעתו, ותביעתו לפי חוק הפיצויים נדחתה בהיעדר קשר סיבתי משפטי. בפסק הדין העליתי הרהור שמא גם קשר

סיבתי עובדתי אינו בנמצא, שכן "התפוצצות המטען, ונזקי הגוף שנגרמו כתוצאה מכך, לא אירעו בעקבות השימוש ברכב למטרת תחבורה בבחינת הסיבה בלעדית אין. המטען הופעל בשלט רחוק, ללא קשר לנסיעה ברכב. ההפעלה מרחוק של המטען יכולה הייתה להיעשות בכל שלב שהוא, גם כאשר השימוש אינו למטרת תחבורה [...] במקרה דנן, היחס בין השימוש לבין הנזק אינו יחס של סיבתיות (causality), אלא יחס מקרי (coincidence) (שם, בפסקה 6). לא כך בענייננו, וכאמור עולה מפסקי הדין של הערכאות קמא כי השימוש ברכב תרם להתרחשות הנזק.

12. הדברים רלוונטיים גם להכרעה בדבר קיומו של קשר סיבתי משפטי, ונובעת מהם המסקנה כי הרכב לא היווה זירה בלבד להתרחשות. בהקשר זה, מקובלת עלי קביעתו של בית המשפט המחוזי ולפיה מפגש בין רכב לבין בעל חיים בשטחי פארק הספארי הוא בגדר סיכון מקומי וטבעי לשימוש ברכב למטרות תחבורה הנעשה בשטח הפארק. מבקרי הפארק מסיירים בשטחו באמצעות נסיעה ברכבם, בעוד שבעלי החיים משוטטים באותו תא שטח באופן חופשי. היתקלות בין אלה לאלה אינה בבחינת גורם זר שהשכיחות למעורבותו נמוכה מאוד ואינה גבוהה ממעורבותו בזירות אחרות (ראו והשוו לעניין יונאן בפסקאות י"ד-י"ז), ומדובר בסיכון הנובע מתכונות הדרך עצמה ומסביבתה הטבעית.

13. על אף חריגות האירוע, מתברר כי מקרה דומה בנסיבותיו נדון בעבר במסגרת ת"א (שלום – כ"ס) 5901/93 גולדמן נ' הכשרת הישוב חברה לביטוח בע"מ, חבות לפיצוי נפגעי תאונות דרכים – הפסיקה והדין 7, 2113 (מיכאל צלטנר עורך) (1998). שם, שיירת רכבים עשתה את דרכה בשביל היציאה מהספארי ונעצרה בגלל בעלי חיים שהגיעו למקום. ראם הכניס את ראשו לאחד מכלי הרכב, נגח בנהג וגרם לפציעתו. וכך תיאר הנהג הניזוק את האירוע: "כנראה שאחד הראמים הכניס את הראש לתוך הרכב [...] אני סובבתי את הראש וכנראה שהראם נבהל ונגח לי בראש". בית המשפט קבע כי האירוע מהווה תאונת דרכים כמשמעותה בחוק הפיצויים ובין היתר ציין כי "כאשר נהג נהג רכב בתחום הספארי, קיימת האפשרות והסיכון שתוך כדי הנהיגה הוא יפגע מחיה הנמצאת בתחום הספארי [...] הביקור בספארי נועד מלכתחילה לנסיעה ברכב, ועל כן לא ניתן לומר כי הרכב שימש רק 'כזירה בלבד' לפגיעה וכי אין כל קשר ישיר בין הנסיעה ברכב והסיכון התחבורתי שנוצר בנסיעה בתוך הספארי, לבין המקרה וארוע הנזק".

הדברים נאמרו כאילו לענייננו שלנו, ואיני מוצא להבחין בין אנטילופה דוהרת לראם שנבהל ונגח בנהג שאתרע מזלו. אכן, מצב לפיו רכב בנסיעה הוא שפוגע בחיה שחוצה את הכביש, שכיח יותר ממצב בו חיה בתנועה פוגעת ברכב שאינו בנסיעה, כמו במקרה דנן. כאמור, הסיטואציה הראשונה שכיחה הרבה יותר (ראו, לדוגמה, ת"א (שלום

פ"ת) 39176-06-12 צרפתי סיני נ' כהן (16.7.2015) שם היה מדובר בהתנגשות רכב
 בנסיעה בפרה; ת"א (שלום ב"ש) 3111/07 באמיה נ' כלל חברה לביטוח בע"מ
 (20.11.2008); ת"א (שלום ב"ש) 23254-06-11 ציקוואשוילי נ' שירביט חברה לביטוח
 בע"מ (13.8.2013) – בשני המקרים היה מדובר בתאונה קטלנית שנגרמה עקב התנגשות
 רכב בגמל שחצה את הכביש).

עוד יש להזכיר את המקרה הנדון בע"א 4204/98 המוסד לביטוח לאומי נ' מדינת
 ישראל – משרד הבינוי והשיכון, פ"ד נג(4) 867 (1999), בו נהרג נהג רכב כתוצאה מנפילת
 חלק מגשר שנפל אל הכביש (פרשת גשר שפירים). השופט (כתוארו אז) א' ריבלין קבע
 כי הגשר "אינו אלמנט זר לכביש בו נסעה מכונית המנוח אלא חלק ממערכת הכבישים
 והסיכון התעבורתי הנובע מהשימוש ברכב", ובהמשך ציין כי "גם התרחשויות ונסיבות
 יוצאות דופן עשויות להיחשב כסיכונים טבעיים הכרוכים בשימוש ברכב" (אך השוו
 לעניין יונאן, בפסקה י"ט). גם דברים אלה יפים לענייננו בשינויים המחויבים, ופגיעה
 של רכב בבעל חיים ונזק שנגרם עקב כך לנהג או לנוסע, אינה שונה עקרונית ממקרה בו
 קרס גשר, עץ וכיוצא בזה על רכב, בין אם היה הרכב בנסיעה ובין אם עמד בצומת מרומזר
 והמתין להמשך נסיעתו באור ירוק. המסקנה היא שדריסת רכב על ידי בעל חיים בשטח
 הספארי עולה בגדר סיכון תחבורתי, ובכך מתקיימת הדרישה לקשר סיבתי בין השימוש
 ברכב למטרות תחבורה לבין הנזק.

14. סוף דבר, שלא מצאתי להתערב במסקנה לפיה האירוע עונה להגדרה של תאונת
 דרכים לפי חוק הפיצויים. נוכח האמור, הבקשה נדחית.

משלא התבקשה תגובה, לא יעשה צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ו באייר התש"ף (20.5.2020).

ש ו פ ט